

„Penny ott van a világ krimiíróinak élvonalában!” – *Toronto Globe & Mail*

CSENDÉLET

Grand
Selection

LOUISE PENNY

LOUISE PENNY

CSENDÉLET

Könyvmolyképző Kiadó, Szeged, 2014

Ezt a könyvet a szívemmel együtt Michaelnek adom

EGY

MISS JANE NEAL EGY KÖDÖS HAJNALON adta vissza a lelkét a Teremtőjének, hálaadás napja előtti vasárnap.¹ Az esemény mindenkit megdöbbenített. Miss Neal nem természetes halállal halt meg, hacsak nem hiszünk abban, hogy minden úgy történik, ahogyan történnie kell. Ha igen, akkor a 76 éves Jane Neal élete utolsó perce felé indult el, amikor találkozott a halállal a fénylő levelű juharfaligetben, Three Pines falu szélén. Szétvetett végtagokkal hevert, mintha angyalt akart volna rajzolni a fényes, törékeny levélszőnyegbe.

Armand Gamache, a québeci Sûreté főfelügyelője letérdelt; a térdei akkorát roppantak, mint egy-egy vadászpuska; nagy, beszédes kezével a nő bolyhos kardigánján éktelenkedő kis vérfolt fölött körözött, mintha varázsló lenne, aki el tudja tüntetni a sebet, és vissza tudja hozni az asszonyt. De nem tudta. Gamache-nak nem volt ilyen adottsága, de – szerencséjére – másfélekkel rendelkezett. A naptalingolyócskák szaga – ez volt a nagymama „parfümje” – sok mindent elárult. Jane gyengéd, kedves szemei úgy meredtek rá, mintha csodálkoznának, hogy itt látják őt.

¹ Kanadában a hálaadás napja október második hétfője.

Gamache is meglepődött, hogy itt látja őt. Ez volt az ő kis titka. Nem mintha valaha is látta volna Jane-t – nem: az ő kis titka az volt, hogy ötvenes évei közepén, hosszú és már nyilvánvalóan megállapodott karrierje csúcán még mindig meglepte az erőszakos halál. Ez elég szokatlan a gyilkossági csoport vezetőjétől, s talán ez volt az egyik oka, hogy nem sikerült feljebb jutnia a ranglétrán a Sûreté cinikus világában. Gamache minden esetben abban reménykedett, hogy talán valaki tévedett, és nincs is holttest. Ám Miss Neal egyre merevebb hullájának esetében nem volt tévedés. Beauvoir felügyelő segítségével felegyenesedett, aztán a hűvös októberi szélben begombolta csíkos bőrberi kabátját, és eltűnődött.

Jane Neal már néhány nappal korábban is okozott meglepetést, csak akkor nem az eltávozásával, hanem a meg nem érkezésével. Megbeszért egy találkozót kedves barátnőjével és szomszédjával, Clara Morrow-val – együtt akartak kávézni a falu bisztrójában. Clara az ablak melletti asztalhoz ült le, és várta. A türelem nem volt az erőssége; a *café au lait* és a türelmetlenség elegye vibráló izgatottságot eredményezett. Enyhén reszketve nézett ki az osztott üvegtáblás ablakon a falu közparkjára, az ódon házakra és a juharfákra, amelyek a teret körbefutó Commons utat övezték. Ebben a tisztas faluban csak ezek a lélegzetelállító vörös- és borostyánsárga árnyalatokba forduló fák változtak.

Az ablakosztó lécek között meglátott egy kisteherautót, ahogy a Moulin utcán begördül a faluba, a motorházatetőn egy gyönyörű, pöttyös szarvastehénnel. A jármű lassan körbehajtott a Commons, lépten-nyomon megállásra készítette a falusiakat. Épp vadászszезon volt, a környék pedig kedvelt vadászterület. Az efféle vadászok

azonban Montrealból vagy más nagyvárosokból jöttek. Kibéreltek egy kisteherautót, aztán hajnalban és alkonyatkor a földutakat járták, mint éhes behemót szörnyetegek, szarvasokat keresve. Amikor a vadász meglátott egyet, hirtelen megállította a kocsit, kiszállt, és lőtt. Clara tudta, hogy nem minden vadász ilyen, de azért elég sokan. Aztán a vadász fölötötte a szarvast a motorháztetőre, és így járta körbe a vidéket; azt hitte, hogy a kocsira kötözött elpusztult állat azt hirdeti, hogy nagy ember cselekedte ezt vele.

A vadászok minden évben lelőttek néhány tehenet, lovat, egyéb háziállatot és egymást is. És – szinte hihetetlen – olykor meglőtték magukat is, feltehetőleg egyfajta pszichotikus állapotban, amikor összetévesztették magukat a zsákmánnyal. Ám aki elég bölcs volt, az tudta, hogy egyes vadászok – nem mind, csak néhányuk – számára kihívás megkülönböztetni egy fenyőt egy fogolytól vagy egy embertől.

Clara azon gondolkodott, mi történhetett Jane-nel. Ritkán késett el, ezért könnyű volt megbocsátani neki. Clara amúgy is könnyen megbocsátott sok mindent sok mindenkinek. Túl könnyen, ahogy erre Peter, a férje gyakran figyelmeztette. Ám Clarának is megvolt a maga kis titka: igazán soha nem felejtette el a dolgokat. A legtöbbjét igen, de volt, amit titokban megtartott, dédelgetett, és olykor elővett, amikor vigaszra volt szüksége az emberek barátságталansága miatt.

Az asztalán hagyott *Montreal Gazette* címlapjára valaki kiflimorzsákat potyogtatott; Clara elolvasta alattuk a címeket: „A Québec-i Párt fogadkozik, hogy megtartják szuverenitásról szóló népszavazást”; „Drograzzia a keleti kantonokban”; „Eltévedtek a túrázók a Tremblant Nemzeti Parkban”.

Clara elfordította a tekintetét a komor főcímeiktől. Ő és Peter már régen nem fizettek elő a montreali lapokra. A tudatlanság tényleg

boldogít. Jobban szerették a helyi lapot, a *Williamsburg Megyei Híreket*, amelyben Wayne tehenéről olvashattak, vagy az unokák látogatásáról Guylaine-nél, vagy arról, hogy steppelt ágytakarót árvereztek el az öregek otthona javára. Clara időnként arra gondolt, hogy ezzel elmenekülnek a felelősség és a valóság elől. Aztán rájött, hogy ez sem érdekli. Egyébként is, mindent, amire szüksége volt az élethez, megtudhatta itt is, Olivier bisztrójában, Three Pines központjában.

– A gondolataid egymillió mérföldre járnak! – hallotta a jól ismert és szeretett hangot. Megérkezett Jane, kifulladásra és jókedvűen, mosolyredős arca rózsaszín volt a hűvös őszi levegőtől, és attól, hogy sietve tette meg az utat idáig a házatól a falu közparkján át.

– Bocsáss meg, hogy elkéstem! – suttogta Clara fülébe, miközben a két nő összeölelkezett; az egyik kicsi, molett, és még mindig liheg, a másik harminc évvel fiatalabb, karcsú, és még mindig vibrál a kofeintől. – Te reszketsz! – mondta Jane; leült, és ő is rendelt egy *café au lait*-t. – Nem gondoltam, hogy így a szívedre veszed!

– Mocskos vén boszorkány! – nevetett Clara.

– Az voltam ma reggel, az biztos! Nem hallottad, mi történt?

– Nem! Mi történt? – Clara pletykára éhesen előrehajolt. Aznap Montrealba utaztak Peterrel, hogy vásznakat és akrilfestéket vásároljanak a munkájukhoz. Mindketten festőművészek voltak – Peter a sikeres, ő a még felfedezetlen, aki (ahogy a legtöbb barátjuk titokban érezte) valószínűleg az is marad, ha ragaszkodik teljesen érthetetlen munkáihoz. Clarának be kellett ismernie, hogy a harcos anyaméhek sorozata nem nyerte el a fizetőképes közönség tetszését, bár a tupírozott hajú és óriási lábú lakberendezési tárgyaival elért némi sikert: eladott egyet. A többi, nagyjából ötven darab a pincében volt, amely erősen hasonlított a Walt Disney Stúdió műhelyére.

– Ne...! – suttogta Clara néhány pillanattal később, őszintén megrendülve. A huszonöt év alatt, amióta Three Pines-ban élt, még csak nem is hallott büntényről. Itt csak azért zárták az ajtókat, hogy a szomszédok a betakarítás idején ne vihessék *be* a cukkinival rakott kosarakat. Igaz – ahogy a *Gazette* főcíme világossá tette – termeltek itt mást is akkora területen, mint a cukkinit: a marihuanát. Ám akik nem voltak érdekeltek benne, igyekeztek másfelé nézni.

Ezen kívül nem volt más bűncselekmény. Sem betörések, sem vandalizmus, sem erőszakos támadások. Three Pines-ban még rendőrség sem volt. Robert Lemieux a helyi Sûretétől olykor-olykor körbehajtott a Commonson, csak hogy megmutassa, hogy létezik, de nem volt rá szükség.

Egészen addig a reggelig.

– Lehet, hogy csak viccnek szánták? – Clarának nem akaródzott elképzelni a rémes jelenetet, amiről Jane számolt be neki.

– Nem. Ez nem vicc volt – mondta Jane, felidézve az emléket. – Az egyik fiú nevetett. Ismerem ezt a nevetést, most, hogy visszagon-dolok rá. Ez nem vicces nevetés volt. – Jane Clarára nézett, világos-kék szeme merő csodálkozás volt. – Hallottam ezt a hangot, amikor tanár voltam. Nem gyakran, hála istennek. Ezt a hangot akkor hal-latják a fiúk, amikor gyötörnek valamit, és élvezik. – Jane megbor-zongott az emléktől, és összehúzta magán a kardigánját. – Ocsmány hang. Örülök, hogy nem voltál ott.

Amikor ezt mondta, Clara átnyúlt a kerek, sötét asztallap fölött, megfogta Jane hideg, apró kezét, és teljes szívével azt kívánta, hogy bárcsak ő lett volna ott Jane helyett.

– És gyerekek voltak, azt mondod?

– Símaszket viseltek, így nehéz megmondani, de azt hiszem, fel-ismertem őket.

– Kik voltak?

– Philippe Croft, Gus Hennessey és Claude LaPierre – suttogta el Jane a neveket, és körülnézett, hogy lássa, nem hallja-e őket valaki.

– Biztos vagy benne? – Clara ismerte mind a három fiút. Egyik sem volt kifejezetten kiscserkészstípus, de olyan sem, aki ilyesmit tesz.

– Nem – ismerte el Jane.

– Jobb, ha nem mondom el másnak.

– Már késő.

– Hogy érted, hogy késő?

– Kimondtam a nevüket ma reggel, amikor az történt...

– Kimondtad a nevüket, de *suttogva*? – Clara érezte, ahogy a vér a kéz- és lábujjaiból a mellébe, a szívébe rohan. „Kérlek, kérlek, kérlek!” – könyörgött némán.

– Nem. Rájuk kiabáltam.

Clara arckifejezését látva Jane sietősen magyarázkodni kezdett. – Le akartam állítani őket! És ez bevált! Abbahagyták!

Jane még most is látta, ahogy a fiúk elfutnak, botladozva fel a Moulin utcán, ki a faluból. Az, aki a fényes zöld maszkot viselte, megfordult, és visszanézett rá. A kezéről még mindig csöpögött a kacsatrágya. A trágyát őszi talajtakarónak hordták ki a főtér virágágyásaira, de még nem terítették szét. Jane azt kívánta, hogy bár látta volna a fiú arckifejezését. Haragos volt? Rémült? Vagy derűs?

– Akkor igazad volt. A nevüket illetően, úgy értem.

– Valószínűleg. Nem hittem volna, hogy megélem azt a napot, amikor ilyesmi történik itt.

– Szóval ezért késtél? Mert tisztálkodnod kellett?

– Igen. Vagyis nem.

– Nem tudnál homályosabban válaszolni...?

– De, talán. Benne vagy a Williamsburgi Galéria következő kiállításának a zsűrijében, ugye?

– Igen. Ma délután ülünk össze. Peter is benne van. Miért? – Clara szinte levegőt sem mert venni. Lehetséges ez? Annyi hízélgés, kedves ugratás és néhány nem túl kedves noszogatás után Jane hajlandó lesz végre....?

– Elkészültem! – Jane kiengedte a levegőt, de olyan erővel, amelyet Clara még nem látott. Akár egy széllökés, az összes kiflimorzsát Clara ölébe fújta a *Gazette* címlapjáról.

– Azért késtem – mondta Jane lassan, és a keze remegni kezdett –, mert döntenem kellett. Van egy festményem, amit szeretnék beadni a kiállításra.

És elsírta magát.

Az, hogy Jane festő, régóta nyílt titok volt Three Pines-ban. Többször is megesett, hogy valaki az erdőben sétálva vagy a mezőn átvágva belebotlott Jane-be, aki minden figyelmét a festővászonra összpontosította; ám ilyenkor megeskette az illetőt, hogy nem megy közelebb, és nem nézi meg a képet, elfordítja a tekintetét, mint ha valami obszcén jelenet szemtanúja lenne, és senkinek sem beszél róla. Clara csak egyszer látta nagyon dühösnek Jane-t: amikor Gabri a háta mögé állt, miközben ő festett. Azt hitte, Jane csak viccelt, amikor arra figyelmeztetett mindenkit, hogy nem nézhetik.

Rosszul hitte: Jane halálosan komolyan gondolta. Hónapok kellettek ahhoz, hogy Jane és Gabri régi barátsága helyreálljon; mindkettőjük úgy érezte, hogy a másik elárulta. De alapvetően jó természetük és egymás iránti szeretetük végül begyógyította a sebet. Azért a tanulság megmaradt: senki nem láthatja Jane műveit.

Legalábbis *eddig* nem láthatta. Most azonban a művészen olyan erős érzelem vett erőt, hogy csak ült a bisztróban és sírt, ezzel megrémítve

és elborzasztva Clarát. Lopva körbenézett, egyrészt azt remélve, hogy senki nem figyeli őket, másrészt meg kétségbeesetten remélte, hogy valaki odafigyel, és tudni fogja, mit kell tenni. Aztán föltette magának azt az egyszerű kérdést, amit rózsafüzéreként hordozott magával: „Mit tenne Jane?” És megvolt a válasz: Jane hagyná őt sírni, engedné jajveszékelní. Hagyná, hogy a földhöz vágja a tányérokat, ha arra lenne szüksége. És Jane nem szaladna el. Amikor a Maelström örvénye elmúlik, Jane ott lesz, és átkarolja Clarát, megvigasztalja, és megnyugtatja, hogy nincs egyedül. Soha nincs egyedül. Így aztán Clara csak ült, figyelt és várt, s közben érezte a tétlenség kínját. Aztán a sírás lassan csillapodni kezdett.

Clara eltúlzott nyugalommal állt fel. Átölelte Jane-t, és érezte, ahogy az öreg test lassan megnyugszik. Aztán mondott egy rövid imát, köszönetül az isteni kegyelemért. A sírás kegyelméért és azért, hogy ő nézhette.

– Jane, ha tudtam volna, hogy ez ilyen fájdalmas, soha nem kértem volna, hogy mutasd meg a képeidet! Nagyon sajnálom.

– Oh, nem, kedvesem! – Jane átnyúlt az asztaluk fölött (már mindketten ültek), és megfogta Clara kezét. – Nem értetted meg. Ezek nem a fájdalom könnyei voltak! Nem: elragadott az öröm! – Jane a távolba meredt és bólintott, mintha valaki mással beszélgett volna. – Végre.

– Mi a címe a festményednek?

– „*Vásárnap.*” A záró felvonulás a megyei vásáron.

Így történt, hogy a hálaadás előtti pénteken a festményt ráemelték egy festőállványra a Williamsburgi Művészeti Galériában. Vastag csomagolópapírba burkolták, zsinórral is átkötötték, bepólyálták,

mint egy gyereket a hideg és az időjárás viszontagságai ellen. Peter Morrow lassan, gondosan kibontotta a csomót, meglazította, majd kihúzta a zsineget, aztán a madzagot a tenyere köré tekerte, mint egy orsóra. Clara meg tudta volna ölni. Vagy rákiáltani, felugrani a székeről és félrelökni, azt a nevetséges madzagot meg a földhöz vágni, esetleg Peterrel együtt, és letépni a csomagolópapírt a vászonról. Az arcára nyugalmat erőltetett, de szemei türelmetlenül kidülledtek.

Peter szépen kibontotta az első sarkot, majd a másikat, és kisimította a papír gyűrődéseit. Clara soha nem gondolta, hogy egy téglalapnak ilyen sok sarka lehet. Érezte, hogy a széke pereme belevág az ülepébe. A zsűri többi tagja, akik azért jöttek, hogy értékeljék a beküldött műveket, láthatóan unatkoztak. Clara helyettük is ideges volt.

Peter az utolsó gyűrődéseket is kisimította, most már csak le kellett venni a képről a papírt; ekkor a másik négy zsűritag felé fordult, hogy egy kis beszédet mondjon, mielőtt felfedné a művet. Úgy érezte, ide most valami rövid és ízléses kell. Egy kicsit a képpel összefüggésben, egy kicsit a... Ekkor azonban meglátta felesége kimereődő szemét és bíborvörös arcát, és tudta, hogy amikor Clara ennyire kifordul magából, nem alkalmas az idő beszédet tartani.

Gyorsan visszafordult a festmény felé, és lerántotta róla a barna papírt, felfedve a *Vásárnapot*.

Clarának leesett az álla. A feje úgy csuklott előre, mintha hirtelen elviselhetetlenül nehézé vált volna. A szeme elkerekedett, és elakadt a lélegzete. Mintha egy pillanatra meghalt volna. Tehát ez a *Vásárnap*. Ettől állt el a lélegzete. A zsűri többi tagja is ugyanígy érezte magát. A félkörben állók arca a hitetlenkedés különböző fokozatait tükrözte. Még az elnök, Elise Jacob is hallgatott. Pontosabban úgy nézett ki, mint aki szívrohamot kapott.

Clara utálta megítélni más emberek munkáját, és eddigi pályafutása során ez volt a legrosszabb. Csak magát okolhatta: ő igyekezett meggyőzni Jane-t, hogy végre-valahára tegye közszemlére valamilyen munkáját egy kiállításon, ahol ő maga fogja értékelni. Mi volt ez? Önzés? Vagy merő ostobaság?

– A mű címe: *Vásárnap* – olvasta Elise a jegyzeteiből. – Beküldte: Jane Neal, Three Pines-i lakos, aki már hosszú ideje támogatja a Williamsburgi Művészeti Galériát, de ez az első benyújtott műve. – Elise körülnézett. – Szeretné valaki kommentálni?

– Csodálatos! – hazudta Clara. A többiek meghökkenve néztek rá. Szemben velük, a festőállványon egy keret nélküli festmény volt, a témája teljesen nyilvánvaló; a lovak lovaknak néztek ki, a tehenek tehenek voltak, és az emberek felismerhetők – nem csak úgy, mint emberek, hanem konkrét személyek a faluból. De mindannyian pálcikaemberkéek voltak, vagy legfeljebb egyetlen evolúciós fokkal a pálcikaemberség fölött. Ha háború tört volna ki a pálcikaemberek hadserege és a *Vásárnap* népe között, *Vásárnap* emberei nyertek volna, mert nekik valamivel több izmuk volt. És ujjaik. De az is nyilvánvaló volt, hogy ezek az emberek csupán két dimenzióban léteznek. Clara próbálta megragadni, hogy mi az, amit néz, és igyekezett elkerülni a kézenfekvő összehasonlításokat. Úgy érezte, ez egy kicsit olyan, mintha egy barlangrajzot tettek volna át vászonra. Ha a Neander-völgyieknél volt megyei vásár, az pontosan ilyen lehetett.

– *Mon Dieu!* Az én négyéves fiam is jobbat rajzol ennél! – tette meg Henri Lariviere a kézenfekvő összehasonlítást. Henri egy kőfejtőben dolgozott, mielőtt ráébredt, hogy a kő beszél hozzá. És ő hallgatott rá. Aztán, persze, már nem volt visszaút, bár a családjá viszasírta azokat az időket, amikor munkája eredménye a mégoly csekély fizetés volt, nem pedig egy hatalmas kőszobor. Az arca most is

– mint mindig – széles, durva és kiismerhetetlen volt, de a két keze beszélt helyette: a felfelé fordított tenyere egyszerű és ékesszóló gesztusa esdeklést és megadást fejezett ki. Küszködött, hogy megtalálja a megfelelő szavakat, tudván, hogy Jane a zsűri több tagjával is baráti kapcsolatban van. – Ez borzalmas! – Nyilvánvalóan feladta a küzdelmet, inkább megmaradt az igazságnál. De az is lehet, hogy kimondott véleménye némiképpen enyhébb volt annál, amit valójában gondolt.

Jane festménye merész, élénk színekkel mutatta be a vásár bezárását megelőző felvonulást. A disznókat csak az különböztette meg a kecskéktől, hogy ríktó pirosak voltak. A gyerekek kis felnőttekhez hasonlítottak. „Tényleg! – gondolta Clara, olyan óvatosan hajolva előre, mintha újabb pofonra számíthatna a vászontól – ezek nem is gyerekek. Ezek kis felnőttek!” Felismerte Olivier-t és Gabrit, akik a kék nyulakat vezették. A felvonulók mögött, a lelátókon ült a tömeg; sok néző profilból látszódott, mert egymásra néztek, vagy éppen elfordultak egymástól. Néhányan, nem sokan, egyenesen Clarára néztek. Minden arcon tökéletesen kerek, piros foltok voltak, Clara feltetelezése szerint a kicsattanó egészséget szimbolizálva. Szörnyű volt.

– Nos, ezzel legalább elég könnyű a dolgunk – mondta Irenée Calfat. – Elutasítva!

Clara úgy érezte, hogy a végtagjai kihűlnek és elzsibbadnak.

Irenée Calfat keramikus volt. Nagy agyagtömböket tett a korongjára, és finom műalkotásokká formálta őket. Feltalált egy új zománcozási technikát, és ezért most a világ minden pontjáról özönlöttek hozzá a keramikusok. Persze, miután elzarándokoltak Irenée Calfat stúdiójába, St. Rémybe, és eltöltöttek öt percet a Sár Istennőjével, már tudták, hogy hiba volt felkeresniük őt. Kevés olyan magának való és kicsinyes ember élt a földön, mint ő.

Clara nem is értette, hogy valaki, aki ennyire híján van a normális emberi érzelmeknek, hogyan képes ilyen szép tárgyakat alkotni. „Miközben te küszködsz” – súgta a gonosz kis hang a fejében, melytől egyetlen pillanatra sem tudott megszabadulni.

Bögréje pereme fölött Peterre pillantott. Egy kis darab csokoládétorta ragadt az arcára. Clara ösztönösen megtörölte a saját arcát, közben véletlenül belekent egy diódarabot a hajába. Peter még így, a süteménymorzsával az arcán is szívdöglesztő volt. Klasszikusan jóképű férfi. Magas, széles vállú, mintha favágó lenne, nem pedig egy kifinomult művész. Hullámos haja már őszült, állandóan viselte a szemüvegét, és ráncok barázdálták a szeme sarkát és simára borotvált arcát. Az ötvenes évei elején járt, és úgy nézett ki, mint egy külhoni kalandra készülő üzletember. Sokszor megesett, amikor reggel Clara ébredt előbb, hogy csak nézte őt, ahogy alszik, és szeretett volna bebújni a bőre alá, a szíve köré gömbölyödni, hogy megóvja őt mindentől.

Clara feje mágnesként vonzott bizonyos ételeket – ő volt a süteményes Carmen Miranda.² Peter viszont mindig makulátlanul nézett ki volt. Eshetett sár is az égből, ő tisztábban érkezett haza, mint amikor elment. De néha, amikor ragyogó idő volt, cserbenhagyta a természetes aurája, és akkor valami ráragadt az arcára. Clara tudta, hogy meg kellene mondania neki. De nem tette.

– Tudjátok – mondta Peter, és még Irenée is felemelte a fejét –, azt hiszem, ez nagyszerű.

Irenée horkantott, és jelentőségteljes pillantást vetett Henrira, aki viszont nem vett róla tudomást. Peter Clarára nézett, és egy pillanatra elkapta a tekintetét, mintegy ellenőrzésképp. Valahányszor Peter

² Carmen Miranda: excentrikus, „tutti-frutti” kalapjairól híres szombatáncosnő.

belépett egy helyiségbe, mindig körbenézett, amíg meg nem találta Clarát. Akkor megnyugodott. A külső szemlélő látott egy magas, disztíngvált megjelenésű férfit, mellette az ő zilált külsejű feleségével, és nem értette. Egyesek – leginkább Peter anyja – ezt egyenesen a természet megcsúfolásának tartották. Clara volt Peter életének a középpontja, ő jelentette számára a jószágot, az egészséget és a boldogságot. Amikor ránézett, nem a nő vad, megzabolázhatatlan haját, lötyögő ruháját vagy a Dollarama³ boltban vett szarukeretes szemüvegét látta. Nem: ő a biztonságos kikötőjét látta benne. Ám bár – nem tagadható – most egy diót is látott a hajában, ami akár a különleges ismertetőjegye is lehetne. Ösztönösen felemelte a kezét, hogy a saját hajára mutatva jelezze neki, és ezzel a mozdulattal leverte az arcára ragadt süteménymorzsát.

– Te mit látsz? – kérdezte Elise Petert.

– Őszintén szólva nem tudom. De azt tudom, hogy el kell fogadnunk.

Ez a rövid válasz valahogy hitelesebbé tette a véleményét.

– Kockázatos – mondta Elise.

– Egyetértek – mondta Clara. – De mi a legrosszabb, ami történhet? Hogy azok, akik megnézik a kiállítást, azt hiszik, hibáztunk? Mindig ezt hiszik!

Elise egyetértően bólintott.

– Megmondom, mi a kockázat – mondta Irenée, és csak kellen hangsflyával éreztette: „ti idióták”. – Ez egy közösségi csoport, és alig tudjuk fenntartani magunkat. Az egyetlen értékünk a hitelességünk. Ha egyszer azt hiszik rólunk, hogy a munkákat nem az értékük alapján fogadjuk el, hanem azért, mert szeretjük a művészt,

³ Dollarama bolt – kb. Százforintos bolt.

mint egy baráti társaság, nekünk végünk. Ez a kockázat! Hogy nem vesznek minket komolyan! A művészek nem akarnak majd kiállítani itt, mert félnek a megbélyegzéstől. A közönség nem jön, mert tudják, hogy amit itt látnak, az olyan kutyagumi, mint... – Itt cserbenhagyták a szavak, csak rámutatott a vászonra.

Aztán Clara meglátta. Csak egy villanás volt, a tudatának valamely jelentéktelen, külső peremén. A *Vásárnap* a pillanat tört részéig felfénylett. A részletek összeálltak, majd a pillanat elmúlt. Clara rájött, hogy már megint elállt a lélegzete, de most attól, hogy megértette: nagyszerű művészi alkotást lát! Ahogy Peter, ő sem tudta, miért, vagy hogyan, de abban a pillanatban a világ, amely addig mint ha a feje tetején állt volna, visszatért eredeti helyzetébe. Tudta, hogy a *Vásárnap* rendkívüli mű.

– Azt hiszem, ez több mint csodálatos: szerintem zseniális – mondta.

– Ó, kérlek! Nem látjátok, hogy csak azért mondja, hogy támogassa a férjét?

– Irenée, már hallottuk a véleményedet. Folytasd, Clara! – mondta Elise. Henri előre hajolt, széke megnyikordult.

Clara felállt, és lassan odament a festőállványhoz. A kép nagyon mélyen érintette meg, ott, ahol a végtelen szomorúságot és veszteséget érzi az ember, és nehezen tudta megállni, hogy ne sírja el magát. „Hogy lehet ez?” – kérdezte magától. A kép annyira gyerekes, annyira egyszerű, szinte már bolondos: táncoló libák és mosolygós emberek. De volt valami más is. Valami, amit nem tudott megragadni.

– Sajnálom. Kínos – mosolygott, és érezte, hogy ég az arca –, de tényleg nem tudom megmagyarázni.

– Miért nem tesszük félre a *Vásárnapot*, és nézzük meg a többi művet? Aztán visszatérünk rá a végén.

A délután ezután már elég simán ment. Már alkonyodott, így a teremben még hűvösebb lett, amikor újra megnézték a *Vásárnapot*. Mindenki kimerült volt, és szerettek volna túlesni rajta. Peter felkapcsolta a spotlámpákat, és ráemelte Jane munkáját a festőállványra.

– *D'accord*.⁴ Változott valakinek a véleménye a *Vásárnapról*? – kérdezte Elise.

Csend.

– Eszerint két szavazat az elfogadása mellett, kettő ellene.

Elise némán nézte a *Vásárnapot*. Futólag ismerte Jane Nealt, és amit látott, az tetszett neki. Mindig az volt a benyomása róla, hogy értelmes, kedves és intelligens nő. Olyan valaki, akivel szívesen tölti az ember az idejét. Hogy alkothatott ez a nő ilyen összecsapott, gyerekes művet? Ámbár... És egy új gondolat ötlött az eszébe. Nem igazán eredeti gondolat, sőt, még Elise számára sem új, de ezen a napon új volt.

– A *Vásárnapot* elfogadtuk. Kiállítjuk a többi műalkotással együtt.

Clara felugrott örömeiben, és felborította a székét.

– Oh, ejnye! – szólt rá Irenée.

– Pontosan! Jól van. Igazoltátok a véleményemet! – Elise elmosolyodott.

– Milyen véleményedet?

– A *Vásárnap* valamilyen okból provokál minket. Megmozgat minket. Haragra gerjeszt – itt Elise Irenée felé bólintott –, zavarba ejt – rövid, de jelentőségteljes pillantás Henrira, aki visszabiccengett őszülő fejével –, kiváltja az... – egy pillantás Peterre és Clarára.

– Örömet – mondta Peter ugyanabban a pillanatban, amikor Clara azt mondta: – Bánatot. Egymásra néztek, és elnevették magukat.

⁴ Jól van. (fr.)

– Nos... ránézek, és ugyanazt érzem, amit Henri: egyszerűen összezavar. Az az igazság, hogy nem tudom, hogy a *Vásárnap* a naiv művészet csodálatos darabja, vagy egy határtalanul tehetségtelen, érzékcsalódásban szenvedő öregasszony szájalmas mázolványa! Ez okozza a feszültséget. És ezért kell ott lennie a kiállításon. És garantálom, hogy ez lesz az a munka, amiről mindenki beszélni fog a kávézóknak a *vernissage*⁵ után!

– Förtelmes! – mondta Ruth Zardo aznap este, a botjára támaszkodva és a whiskyjét szopogatva. A nappaliban Peter és Clara barátai gyűltek össze a duruzsoló kandalló körül, a hálaadást megelőző ünnepi vacsorára várva.

Ez volt a nagy roham előtti szünet. Holnap megérkeznek a családtagok és a barátok, akár meghívták őket, akár nem, és sikerül úgy intézniük, hogy itt maradjanak a hálaadás hosszú hétvégéjén. Az erdő tele lesz túrázókkal és vadászokkal, ami elég szerencsétlen kombináció. Szombat délelőtt kerül sor az év nagy futballeseményére a falu pályáján a közparkban, délután ugyanott tartják meg a terménypiacot – az utolsó kétségbeesett próbálkozás, hogy eladják a paradicsomot és a cukkinit. Este lobban fel a nagy örömtűz, elárasztva Three Pines-t az égő levelek és a fa finom illatával, amibe belejátszik némi gyanús *gaspacho*-szag.

Three Pines nem szerepelt a turistatérképeken, mert túlságosan távol volt minden főúttól, de még a másodrendűektől is. Az emberek általában véletlenül találtak rá, mint Narniára, és bizonyos fokú meglepetéssel, hogy egy ilyen öreg falu itt rejtőzött ebben a völgyben.

⁵ Kiállításmegnyitó. (fr.)

Aki olyan szerencsés volt, hogy rátalált, általában máskor is visszatalált ide. A hálaadás, október elején, tökéletes alkalom volt erre. Az idő ilyenkor rendszerint csípős és tiszta, a kerti rózsák és lángvirágok nyári illatát felváltja az őszi levelek pézsmaszaga, az égő fa és a sülő pulykák illata.

Olivier és Gabri a délelőtti eseményeket beszélték el. A beszámolójuk annyira élénk volt, hogy a békés hangulatú nappaliban mindenki szinte látta a három álarcos fiút, ahogy felvesznek egy maréknyit a közpark szélére lerakott kacsatrágyából, felemelik a kezüket, a trágya kifolyik az ujjaik közül, aztán odavágják a régi téglaeépülethez. Hamarosan trágya csöpögött a kék-fehér Campari feliratos vászon tetőről is. Trágya csíkozta a falakat, trágya fröcskölte be a „Bisztró” táblát. Three Pines szívében a kávézó eredeti arculata pillanatok alatt csupa mocsok lett, és nem csak a kacsatrágyától. Az egész falut beszennyezték a szavak, amelyek betöltötték a döbbszent csendet: „Buzik! Ratyik! *Dégueulasse!*⁶” – ordították a fiúk.

Jane, miközben Olivier-t és Gabrit hallgatta, felidézte, ahogy a közpark túloldalán kilépett a kis házából, átsietett a téren, és látta, hogy Olivier és Gabri kilépnek a bisztróból. A fiúk felordítottak örömmükben, célba vették a két férfit, és trágyával dobálták meg őket.

Jane sietősebbre vette a lépteit, azt kívánva, hogy bár hosszabbak lennének vaskos lábai. Aztán látta, hogy Olivier valami egészen különös dolgot tesz. Amikor a fiúk felordítottak, és tele marék trágyával kezdték dobálni őket, Olivier szándékosan lassan és finoman megfogta Gabri kezét, és gálánsan az ajkához emelte. A fiúk egy pillanatra döbbenten álltak, és nézték, ahogy Olivier trágyával szennyezett ajkával megcsókolja Gabri trágyafoltos kezét. Úgy tűnt, mintha

⁶ Ocsmány alak. (fr.)

megkövültek volna a szeretet és a dac e gesztusa láttán. De csak egy pillanatig. A gyűlölet győzött, és újult erővel folytatták a támadást.

– Hagyjátok abba! – kiáltotta Jane szigorúan.

A dobásra lendülő karok megálltak, önkéntelenül is szót fogadva a parancsoló hangnak. Egyszerre fordultak felé, s meglátták, ki csapott le rájuk: a kicsinyke Jane Neal a virágos ruhájában és sárga kardigánjában. Az egyik fiú, aki narancssárga maszkot viselt, felemelte a karját, hogy megdobja.

– Ne merészd, fiatalember!

A fiú habozott, ezzel időt adva Jane-nek, hogy a szemükbe nézzen.

– Philippe Croft, Gus Hennessey, Claude LaPierre! – sorolta lassan és tagoltan. Ennyi elég is volt. A fiúk leejtették, ami a markukban volt, és elfutottak Jane mellett, fel a dombra; a narancssárga maszkos nevetett. Ez a hang annyira kellemetlen volt, hogy még a trágyaügyet is elhomályosította. Egy másik fiú megfordult, és viszszanézett rá, ami miatt a többiek belerohantak, aztán lökdösték tovább, a Moulin utca felé.

Ez csak aznap reggel történt, mégis olyan volt, mint egy álom.

– Irtózatos volt – értett egyet Gabri Ruth szavaival, miközben leült az egyik régi székre; a kifakult kárpit átmelegedett a kandallónál.
– Persze, igazuk volt, én tényleg meleg vagyok.

– Sőt! – mondta Olivier, Gabri székének karfájára telepedve. – Tényleg „homokos”.

– „Én lettem Québec egyik fenséges homója – idézte Gabri Quentin Crisp⁷ szavait, Angliát Québecre cserélve. – A nézeteim lelegzetelállítóak.”

Olivier nevetett. Ruth újabb fahasábot dobott a tűzre.

⁷ Quentin Crisp (1908–1999) angol író és közszereplő a melegek jogaiért állt ki.

– Valóban fenségesnek látszottál ma reggel! – mondta Ben Hadley, Peter legjobb barátja.

– Úgy érted, épületes látványt nyújtottam?

– Inkább olyan *melléképületeset*.

Clara a konyhában fogadta Myrna Landerst.

– Csodálatos az ünnepi asztal! – mondta Myrna, lehámozva magáról a kabátját, felfedve fényes, bíbor kaftánját. Clara azon tűnődött, hogy tudta magát átpréselni a kapun. Aztán Myrna előhúzta a virágcsokrot, amivel ő kívánt hozzájárulni az estéhez. – Hová parancsolod, gyermekem?

Clarának tátva maradt a szája. A csokor, akárcsak Myrna, hatalmas, túlradó és meglepő volt. Tölgy- és juharágak, káka a Bella Bella-folyó partjáról – Myrna könyvesboltja mögül –, almafaágak – még volt rajtuk egy-két McIntosh –, és egy nagy nyaláb gyógy-növény.

– Mi ez?

– Hol?

– Itt, a kompozíció közepén.

– *Kielbasa*.

– Kolbász?

– Ühüm! És nézz csak bele! – mutatott Myrna a növényrengtegbe.

– *W. H. Auden összegyűjtött művei* – olvasta Clara. – Te viccelsz.

– A fiúknak!

– Mi van még benne? – Clara végigpásztázta a hatalmas csokrot.

– Denzel Washington. De ne mondd meg Gabrinak!

A nappaliban Jane folytatta a történetet. – Akkor Gabri azt mondta nekem: „Rajtam van a mulcsod! Vita Sackville-West⁸ is mindig így viselte!”

– Nőies vagy! – súgta Olivier Gabri fülébe.

– Nem örülsz, hogy az egyikünk az? – sütötte el amaz a régi, jól bevált poént.

– Hogy vagytok? – Myrna Clara előtt lépett be a konyhából, megölelte Gabrit és Olivier-t, miközben Peter töltött neki egy Scotch-ot.

– Azt hiszem, jól! – Olivier jobbról-balról megcsókolta Myrna arcát. – Inkább az a meglepő, hogy ez nem történt meg hamarabb. Hiszen mióta is vagyunk itt? Tizenkét éve? – Gabri csak bólintott, mert a szája tele volt camembert-rel. – És ez az első alkalom, hogy nekünk estek. Egyszer már voltam „buziverés” áldozata Montrealban, gyerekkoromban, egy csoport felnőtt férfi vert meg. *Az félelmetes volt.*

Mindenki hallgatott, csak a kandalló tüze pattogott és duruzsolt a háttérben, amíg Olivier beszélt.

– Azok botokkal ütöttek. Furcsa, de ha visszagondolok rá, ez volt a legfájdalmasabb része. Nem a horzsolások és a zúzódások, hanem az, hogy mielőtt ütni kezdtek, döfködtek a botokkal, érted? – Beledöfött az egyik karjába, hogy utánozza mozdulataikat. – Mintha nem is ember lennék.

– Ez a szükséges első lépés – mondta Myrna. – Megfosztják emberiességtől az áldozatot. Jól mondtad.

Tapasztalatból beszélt. Mielőtt Three Pines-ba jött, pszichológus volt Montrealban. És, fekete lévén, ismerte azt a jellegzetes arckifejezést, amikor az embert bútordarabnak nézik.

⁸ Vita Sackville-West – Virginia Woolf „múzsája” az Orlando megírásakor.

Ruth Olivier-hez fordult, témát váltott. – Lent voltam a pincében, és találtam egy pár dolgot, és gondoltam, te el tudnád adni! – Ruthnak a pincéje volt a bankja.

– Persze. Mid van?

– Van néhány áfonyaszínű üveg...

– Ó, csodálatos! – Olivier imádta a színezett üveget. – Fúvott üveg?

– Bolondnak nézel? Persze hogy mind fúvott üveg!

– Biztos, hogy nem kellenek neked? – Ezt mindig megkérdezte a barátaitól.

– Ne kérdezzess már! Azt hiszed, mondtam volna, ha lennének kétségeim?

– Szuka.

– Lotyó.

– Oké, mondd tovább! – mondta Olivier. Ruth fantasztikus anyagot hozott fel a pincéből. Mintha egy kis ablakot nyitott volna a múltba. Volt közte kacat is, például egy régi, lerobbant kávéfőző és egy kiégett kenyérpirító, de a legtöbb láttán szinte reszketett örömeiben. A benne élő kapzsi régiségkereskedőt – aki nagyobb részét alkotta a személyiségének, mint azt beismerte volna – felajzotta, hogy ilyen rendkívüli hozzáférést kap Ruth kincseihez. Néha ébren is erről a pincéről álmodott.

Ha Ruth vagyontárgyai izgalmi állapotba hozták, Jane házatól valóssággal önkívületi állapotba került. Ölni tudott volna, csak hogy bepillant hasson a konyhaajtón túlra. Már magában a konyhában is volt néhány tízezer dollár értékű régiség. Amikor Olivier először járt Three Pines-ban – mert Hisztérika Királynő ragaszkodott hozzá, hogy eljöjjön –, szinte megsemmisült, amint meglátta a linóleumot Jane kis előszobájának padlóján. Ha az előszoba egy múzeum, és a konyha egy szentély, mi lehet még odabent? Olivier elhessegette

a gondolatot, tudván, hogy valószínűleg csalódás lenne. IKEA. És subaszőnyegek. Már régen nem tépelődött azon a furcsaságon, hogy Jane soha senkit nem hívott be a lengőajtó mögötti nappaliba és az azon túli szobába.

– Ami a mulcsot illeti, Jane – mondta Gabri Peter egyik puzzle-ja fölé hajolva –, tudok neked szerezni holnapra. Kell segítség a viszszafejtéshez a kertben?

– Nem, majdnem kész vagyok vele. De lehet, hogy jövőre már nem vállalom. Meghaladja az erőmet. – Gabri megkönnyebbült, hogy nem kell segítenie. Épp elég munkája akadt a saját kertjében.

– Van egy csomó mályvarózsa „babám” – mondta Jane, a helyére illesztve egy darab eget. – Nálad hogy váltak be azok az egyszerű sárgák? Nem láttam egyet sem!

– Tavaly ősszel elültettem őket, de „soha nem szólítottak mamának”!⁹ Kaphatok még? Adok cserébe néhány Monardát.

– Istenem, csak azt ne! – A Monarda volt a virágok világában a cukkini. Ez is számottevő helyet foglalt el a terménypiacon, és ezt követően a hálaadás napi örömtűzön, ahol is némi édes bergamott illatot bocsátott ki, és ettől mintha Three Pines minden házában Earl Grey teát főztek volna.¹⁰

– Mondtuk már nektek, hogy mi történt ma délután az után, hogy mindenki elment? – kérdezte Gabri olyan színpadiasan, hogy a szavait tisztán hallja minden fül a szobában. – Éppen a borsót készítettük elő ma estére – Clara a szemét forgatva odasúgta Jane-nek: „Valószínűleg elvesztette a konzervnyitót!” –, amikor megszólalt a csengő, és kik álltak ott? Matthew Croft és Philippe!

– Ne! És mi történt?

⁹ Ellen Wood viktoriánus regényéből szállóigévé (itt paródiává) vált mondat.

¹⁰ Az Earl Grey jellegzetes zamatát a bergamottól kapja.

– Philippe azt motyogta: „Sajnálom, ami ma reggel történt.”

– Mit feleltél? – kérdezte Myrna.

– „Bizonyítsd be!” – mondta Olivier.

– Csak nem? – hüledezett Clara; mulattatta és lenyűgözte, amit hallott.

– De bizony! Mert hiányzott az őszinteség a bocsánatkérésből. Sajnálta, hogy rajtakapták, és sajnálta, hogy ennek következményei lesznek. De nem hiszem, hogy sajnálta azt, amit csinált.

– A lelkiismeret és a gyávaság – mondta Clara.

– Mire gondolsz? – kérdezte Ben.

– Oscar Wilde mondta, hogy „lelkiismeret és gyávaság tulajdonképpen egy és ugyanaz”.¹¹ Nem a lelkiismeretünk tart vissza attól, hogy szörnyű dolgokat tegyünk, hanem a félelem, hogy elkapnak.

– Vajon ez igaz? – tűnődött Jane.

– Te megtennéd? – kérdezte Myrna Clarától.

– Tennék-e szörnyű dolgokat, ha megúszhatnám?

– Csald meg Petert! – javasolta Olivier. – Rabold ki a bankot! Vagy még jobb: lopd el egy másik művész munkáját!

– Á, az gyerekjáték! – csattant fel Ruth. – Nem: kövess el példaul gyilkosságot! Gázolj el valakit az autóddal! Vagy mérgezz meg valakit, vagy lökd be a Bella Bellába a tavaszi áradáskor, vagy... – körülnézett, a tűz meleg fénye tükröződött az enyhén feszült arcokon – vagy gyújtsunk fel valamit, és ne mentsük ki az embereket!

– Hogy érted ezt a „mi”-t, fehér nő? – kérdezte Myrna visszahozva a beszélgetést a veszélyes szakadék széléről.

– Hogy őszintén gondolom-e? Persze. De a gyilkosságot nem. – Clara Ruthra nézett, aki cinkosan visszakacsintott rá.

¹¹ *Dorian Gray arcképe*, Kosztolányi Dezső fordítása.

– Képzeld el egy világot, ahol bármit megtehetsz! Bármit! És meg is úszod – mondta Myrna, újra felmelegítve a témát. – Micsoda hatalom! Ki az, akit nem rontana meg?

– Jane-t nem – mondta Ruth meggyőződéssel. – De benneteket...? – Megvonta a vállát.

– És téged? – fordult Olivier Ruth-hoz, meglehetősen bosszúsan, amiért besorolták oda, ahová – titokban tudta – egyébként is tartozott.

– Engem? Elég jól ismersz már, Olivier. Én lennék a legrosszabb! Csalnék, lopnék, és pokollá tenném az életeteket!

– Rosszabb lennél, mint most vagy? – kérdezte Olivier még mindig bosszúsan.

– Rajta vagy a listán! – mondta Ruth. Olivier arra gondolt, hogy náluk az egyetlen szervezet, ami legalább hasonlít a rendőrségre, az önkéntes tűzoltóság, amelynek ő tagja, Ruth viszont a főnöke volt. Ha Ruth Zardo parancsot adott volna, hogy menjen be a lángok közé, ő bement volna. Ruth ijesztőbb volt, mint egy égő épület.

– Na és téged, Gabri? – kérdezte Clara.

– Volt idő, amikor elég örült voltam, hogy öljek, és talán meg is tettem volna, ha tudom, hogy megúszom.

– Mi dühített fel ennyire? – kérdezte Clara döbbenten.

– Az árulás! Mindig és csakis az árulás!

– Mit tettél helyette? – kérdezte Myrna.

– Terápiára jártam. Ott találkoztam ezzel a fickóval. – Gabri megsimogatta Olivier kezét. – Azt hiszem, mindketten körülbelül egy évvel hosszabb ideig jártunk a terapeutához, mint kellett volna, csak hogy találkozhassunk a váróban.

– Ez talán beteges? – mondta Olivier, kisimítva kifogástalan, bár gyérülő szőke haja egy tincset az arcából. Olyan volt, mint a selyem,

és folyton a szemébe hullt, mindegy, milyen hajápoló terméket használt.

– Gúnyolódj csak, ha akarsz, de minden okkal történik! – mondta Gabri. – Ha nincs árulás, nincs harag. Ha nincs harag, nincs terápia. Ha nincs terápia, nincs Olivier. Ha nincs Olivier, akkor...

– Elég! – Olivier megadóan felemelte a kezét.

– Mindig is szerettem Matthew Croftot – mondta Jane.

– Tanítottad? – kérdezte Clara.

– Nagyon régen. A második legrosszabb osztályba járt, még a régi iskolában, mielőtt bezárták.

– Továbbra is úgy gondolom, szégyen, hogy bezárták – mondta Ben.

– Az isten szerelmére, Ben, húsz éve zárták be az iskolát! Lépj már túl rajta! – Ez jellemző volt Ruthra.

Amikor Myrna Three Pines-ba költözött, arra gondolt, hogy Ruthnak talán szélütése volt. Azt tapasztalatból tudta, hogy akik elszenvedtek egy stroke-ot, nagyon kevésbé képesek kontrollálni az indulataikat. Amikor rákérdezett, Clara azt mondta, hogy ha Ruthnak volt is stroke-ja, azt az anyaméhben kaphatta. Amennyire ő ismerte, Ruth mindig is ilyen volt.

– Mégis, miért kedveli mindenki? – kérdezte akkor Myrna.

Clara nevetett, és vállat vont: – Tudod, vannak napok, amikor én is ezt kérdezem magamtól. Komoly munka elviselni azt a nőt. De megéri a fáradságot, azt hiszem.

– Egyébként pedig – szólt közbe Gabri sértődötten, mivel ideiglenesen kikerült a reflektorfényből – Philippe vállalta a tizenöt óra önkéntes munkát a bisztró körül.

– Fogadok, nem volt boldog tőle – mondta Peter, és szedelőzködni kezdett.

– Eltaláltad – mondta Olivier vigyorogva.

– Pohárköszöntőt mondok! – jelentette ki Gabri. – A barátainkra, akik ma mellénk álltak. A barátainkra, akik egész délelőtt a biszt-ró épületét tisztogatták. – Myrna már korábban is észlelte azt a je-lenséget, hogy egyesek képesek egy szörnyű eseményt is diadallá vál-toztatni. Erre gondolt délelőtt is, amikor trágáival a körme alatt megállt egy pillanatra, hogy végignézzen a mellette dolgozó embe-reken, fiatalokon és idősökön. És ő közéjük tartozott. És ismét ál-dotta a napot, amikor úgy döntött, hogy elhagyja a várost, és ide jön könyveket eladni ezeknek az embereknek. Végre otthon volt. Az-tán egy másik kép ötlött az emlékezetébe, ami a reggeli munkálko-dás közben feledésbe merült: Ruth a botjára támaszkodva elfordul a többiektől, így csak Myrna láthatta a fájdalmas rándulást az arcán, ahogy az idős asszony térdre ereszkedett, és némán súrolni kezdett. És ezt csinálta egész délelőtt.

– Kész a vacsora! – kiáltotta Peter.

– Csodálatos! Akár a kedves mama főzte! *Le Sieur?* – kérdezte Jane néhány perccel később, szájához emelve az újabb falat szaftos borsópépet.

– *Bien sûr!* Monsieur Beliveau-tól – bólintott Olivier.

– Ó, az isten szerelmére! – kiáltott át Clara a minden földi jóval megrakott fenyőfa asztal fölött. – Ez konzerv borsó! A vegyesbolt-ból! Szép kis szakácsmester!

– *Le Sieur* a borsókonzervek etalonja! Ha így folytatja, kisasszony, jövőre valami „no-name” márkát kap! Hálátlanság! – súgta oda szín-padiasan Olivier Jane-nek. – Még hálaadáskor is! Gyalázat!

Gyertyafénynél vacsoráztak, különböző formájú és méretű gyer-tyák lángja lobogott mindenütt a konyhában. A tálakon púpozva állt a gesztenyével töltött pulyka, a cukrozott yamgyökér és burgonya,

a borsó és a mártás. Mindannyian hoztak valamit, kivéve Bent, aki nem tudott főzni. Ő viszont két üveg bort hozott, ami többet ért. Rendszeresen tartottak ilyen összejöveteleket, de Peter és Clara csak ezzel a „mindenki hoz valamit” módszerrel engedhették meg maguknak, hogy közös vacsorát rendezzenek.

Olivier odahajolt Myrnához. – Ezúttal is csodás volt a virágköltemény!

– Köszönöm. Igaz is: valamit elrejtettem benne a számotokra!

– Tényleg?! – Gabri máris felpattant. Hosszú lábaival egy pillanat alatt átszelte a konyhát, hogy szemügyre vegye a virágcsokrot. Olivier-től eltérően, aki tartózkodó, sőt finnyás volt, mint egy macska, Gabri inkább egy bernáthegyihez hasonlított, de többnyire nem csorgatta a nyálát. Gondosan átvizsgálta az egész erdőt, majd felsikoltott. – Ez az, amire mindig vágytam! – Kihúzta a *kielbasát*.

– Nem! Az Claráé! – Mindenki riadtan pillantott Clarára, különösen Peter. Olivier láthatóan megkönnyebbült. Gabri újra az ágak közé nyúlt, és óvatosan kihúzta a vastag könyvet.

– *W. H. Auden összegyűjtött művei*. – Gabri igyekezett leplezni a csalódását. De nem *nagyon*. – Nem ismerem.

– Ó, Gabri, szeretni fogod! – mondta Jane.

– Na jó, én nem bírom tovább – szólalt meg hirtelen Ruth, áthajolva az asztal fölött Jane-hez. – Elfogadta a Williamsburgi Galéria a munkádat?

– Igen.

Mintha ez a szó rugókat szabadított volna fel a székeikben, hirtelen mindenki talpra ugrott, odarohantak Jane-hez, aki felállt, és így fogadta lelkes öleléseiket. Úgy tűnt, az ő ragyogása fényesebb, mint bármelyik gyertyaé a szobában. Clara visszalépett egy pillanatra,

és figyelte a jelenetet; úgy érezte, hogy a szíve összeszorul, de a lelke felderül, és szerencsésnek érezte magát, hogy részese lehet ennek a pillanatnak.

– A nagy művészek sokat adnak bele önmagukból a munkájukba – mondta Clara, amikor mindenki visszatért a székéhez.

– Mi a *Vásárnap* mondanivalója? – kérdezte Ben.

– Az nem ér, ha én mondom meg. Neked kell kitalálnod. Ott van benne! – Jane Benre mosolygott. – Ki fogod találni, biztos vagyok benne!

– Miért *Vásárnap* a címe? – kérdezte Ben.

– Mert a megyei vásárról készült, a záró felvonulásról. – Jane jelentőségteljes pillantást vetett Benre. Ben édesanyja, Jane barátnője, Timmer, aznap délután halt meg. Valóban csak egy hónap telt el azóta...? Az egész falu részt vett a felvonuláson, kivéve Timmert, aki rákban haldoklott egyedül az ágyában, miközben a fia, Ben Otawában volt egy régiségárverésen. Clarának és Peternek kellett közölni vele a hírt. Clara soha nem felejtí el az arcát, amikor Peter megmondta neki, hogy az anyja meghalt. Nem szomorúság, nem is fájdalom volt az, hanem a legteljesebb hitetlenség. És nem csak ő érzett így.

„A gonosz nem látványos és mindig emberi, megosztja ágyunkat, asztalunknál eszik”¹² – mondta Jane, szinte csak suttogva. – Auden – tette hozzá magyarázatul, a Gabri kezében lévő könyv felé biccentve, és felvillantott egy mosolyt, amely megtörte a váratlan és megmagyarázhatatlan feszültséget.

– Lehet, hogy belopakodom, és vetek egy pillantást a *Vásárnapra* a kiállítás előtt – mondta Ben.

¹² W. H. Auden: Herman Melville c. verséből.

Jane mély lélegzetet vett. – Szeretnék mindenkit meghívni egy italra a kiállítás megnyitója után. A nappalimban. – Ha hozzáteszi, hogy „meztelenül”, azzal sem lephette volna meg jobban őket. – Van egy kis meglepetésem.

– Nem vicc...? – csodálkozott Ruth.

A pulykától és sütőtökpitéstől, portóitól és kávétól eltelt, fáradt vendégek hazasétáltak. A zseblámpáik fel-le mozogtak, mint valami hatalmas szentjánosbogarak. Jane búcsúzóul megcsókolta Petert és Clarát. Kellemes, kötetlen hálaadás előtti este a barátokkal. Clara figyelte Jane-t, ahogy végigment a házaikat összekötő, kanyargós ösvényen a fák között. Jane már régen eltűnt a szeme elől, de még akkor is látni lehetett a zseblámpája fehér fényét, mint Diogenész lámpását. Clara csak akkor csukta be az ajtót, amikor meghallotta Jane kutyájának, Lucynak lelkes ugatását. Jane otthon volt. Biztonságban.

❧ KETTŐ ❧

ARMAND GAMACHE hálaadás előtti vasárnap kapta a hívást, éppen akkor, amikor kilépett montreali lakása ajtaján. A felesége, Reine-Marie már az autóban ült, és csak azért nem indultak még el az unokahúga keresztelőjére, mert neki hirtelen vécére kellett mennie.

– *Oui?* Halló?

– *Monsieur l'Inspecteur?*¹³ – kérdezte egy udvarias fiatal hang a vonal másik végén. – Nichol rendőr vagyok. A rendőrfőnök úr kérte, hogy hívjam fel. Gyilkosság történt.

Évtizedeket töltött el a québeci *Sûreténél*, jórészt a gyilkossági-aknál, de még most is megborzongott ezektől a szavaktól. – Hol? – Már nyúlt is a jegyzettömbért és a tollért, amiket a lakásukban minden telefon mellé odakészített.

– Egy falu az Eastern Townships régióban, Three Pines. Negyed-óra múlva ott vagyok önért.

– Te ölted meg az illetőt? – kérdezte Reine-Marie, amikor Armand közölte vele, hogy nem fogja végigülni a kétórás szertartást egy idegen templom kemény padján.

¹³ Felügyelő úr. (fr.)

– Ha én tettem, kinyomozom. Akarsz jönni?

– Mit csinálnál, ha egyszer igent mondanék?

– Örülnék – mondta, az igazságnak megfelelően. Harminckét év házasság után sem unt rá Reine-Marie-ra. Tudta, hogy ha a felesége egyszer elkísérné egy nyomozására, minden tekintetben megfelelően viselkedne. Úgy látszott, ő mindig tudja, mi a helyes. Semmi dráma, semmi zavarodottság. Bízhatott benne. Ezúttal is helyesen döntött, amikor elhárította a meghívást.

– Majd azt mondom nekik, hogy berúgtál. Már megint – válaszolta arra a kérdésre, hogy nem okoz-e csalódást a családjának Armand azzal, hogy nem lesz ott.

– Legutóbb, amikor kihagytam egy családi összejevetelt, nem azt mondtad, hogy elvonókúrán vagyok?

– Eszerint nem használt.

– Nagy szomorúság ez neked.

– A férjem mártírja vagyok – mondta Reine-Marie, és beült a vezetőülésbe. – Vigyázz magadra, drága szívem!

– Úgy lesz, *mon coeur*!¹⁴ – ígérte Armand, majd fölment a második emeleti lakásukba, és tanulmányozni kezdte a dolgozószobája falára szögelt hatalmas Québec-térképet. Ujja Montrealtól délre haladt az Eastern Townships-ig, aztán megállt valahol az Egyesült Államok határa fölött. – Three Pines, Three Pines... – ismételte a falut keresgélve. – Lehet, hogy más nevet mondott? – kérdezte magát. Először fordult elő, hogy a részletes térképen nem talált meg egy falut. – Trois Pins, franciául...? – Nem, így sem volt meg. De nem aggódott, mivel Nichol dolga volt, hogy odataláljon. Átvágott a tágas lakáson; akkor vették meg Montreal Outremont

¹⁴ Szívem. (fr.)

kerületében, amikor a gyerekeik megszülettek, s jöllehet ők már rég-
gen elköltöztek, és nekik is születtek gyerekeik, a lakás soha nem ér-
ződött üresnek. Fényképek sorakoztak a zongorán, a polcok meg-
hajoltak a könyvek súlya alatt, mind-mind tartalmas életről tanús-
kodtak. Reine-Marie ki akarta tenni az elismerő okleveleit is, de
Armand finoman nemet mondott rá. Valahányszor a kezébe kerül-
tek a dolgozószobája szekrényében tartott, bekeretezett oklevelek,
nem a *Sûreté* hivatalos ceremóniája jutott eszébe, hanem a maga
mögött hagyott halott és élő arcok. Nem: nem volt keresnivalójuk a
lakása falán. Az elismerések amúgy is megszűntek az Arnot-ügy óta.
De neki elég elismerés volt a családja is.

Yvette Nichol rendőr ide-oda futkosott a lakásban, a tárcáját keresve.

– Jaj, ne! Apu, biztosan láttad valahol! – könyörgött, felpillantva
a falióra mutatóira, amelyek könyörtelenül haladtak előre. Az apja
mintha odafigyott volna a padlóhoz. Persze hogy látta a tárcáját: ő
vette el az előbb, és belecsúsztatott egy húszdollárost. Ez volt az ő kis
játékuk: ő egy kis pluszpénzt adott a lányának, aki úgy tett, mint-
ha nem venné észre, ám olykor-olykor megesett, hogy amikor ha-
zajött az éjszakai műszak után a sörgyárból, a hűtőszekrényben ta-
lált egy habos fánkot, rajta az ő neve, a lánya szép, szinte gyerekes
kézírásával.

Csak néhány perccel korábban vette el a tárcát, hogy beletegye
a pénzt, de épp akkor jött a hívás a lányának a gyilkossági esettel
kapcsolatban, és akkor olyat tett, amit még soha: eldugta a tárcát
a rendőrigazolvánnyal együtt. Azért a kis kártyáért dolgozott éve-
kig... Nézte, ahogy a lánya a földre dobja a párnákat a kanapéről.
„Szétkapja az egész lakást!” – gondolta.

– Segíts, apu, meg kell találnom! – Yvette nagy, kétségbeesett szemekkel nézett az apjára. „Miért áll a szoba közepén, miért nem csinál semmit?” – csodálkozott. Ez volt az ő nagy esélye, a pillanat, amelyről évek óta beszéltek. Hányszor színezgették együtt az álmát arról, hogy egy napon majd bejut a *Sûretéhez*? Végre megtörtént! Most, hála a rengeteg munkának és – álszerénység nélkül – a vele született nyomozói tehetségének, megkapta az esélyt, hogy a gyilkossági csoportban dolgozzon Gamache-sal. Az apja mindent tudott róla. Figyelemmel kísérte a pályafutását, minden cikket elolvastott a felügyelőről.

– Saul nagybátyádnak is volt esélye bejutni a rendőrséghez, de aztán kikopott – mondta az apja, a fejét csóválva. – Szégyen! És tudod, mi lesz a vesztesekkel?

– Elvesztik az életüket. – Yvette tudta a helyes választ. Amióta csak az eszét tudta, számtalanszor elmondták neki a családi történetet.

– Saul bácsikád, a nagyszüleid, mindenki! Most te vagy a család esze, Yvette. Számítunk rád!

És ő a várakozáson felül teljesített azzal, hogy felvették a *Sûretéhez*. A családja egy generáción belül a csehszlovák hatóságok áldozatából a rend fenntartójává vált. A fegyver egyik végéről a másikra kerültek...

Tetszett itt neki.

Most az egyetlen dolog, ami az álom beteljesülése és az ostoba Saul bácsi-féle bukás között állt, az elveszett tárcája és rendőrigazolványa volt. Az óra ketyegett, és ő azt mondta a főfelügyelőnek, hogy 15 percen belül ott lesz a lakásánál. Ez öt perce volt. Tíz perce maradt, hogy áthajtsa a városon, és közben valahol kávé is vegyen.

– Segíts! – könyörgött, és kiborította a táskája tartalmát a napali padlójára.

– Itt van! – lépett be Angelina, a nővére a konyhából, kezében a tárcával és a kártyával. Nichol szinte rávetette magát Angelinára, megcsókolta, és már rohant is, hogy felkapja a kabátját.

Ari Nikulas úgy nézte legkedvesebb gyermekét, mintha drága arcának minden vonását az emlékezetébe akarná vésni, s közben nagyon vigyázott, hogy ne adja át magát a gyomrában fészkelő rettegésnek. Miért ültette ezt a nevetséges gondolatot a lánya fejébe? Hiszen nem vesztette el a családját Csehszlovákiában, csak kitalálta, hogy itt megfelelően, hogy hősiesebbnek tűnjön, és nagy ember legyen az új hazájában. Ám a lánya elhitte; elhitte, hogy volt egy ostoba Saul bácsikája és egy lemészárolt családja. Most már késő volt, nem mondhatta meg neki az igazat. A lánya a karjába repült, és megcsókolta borostás arcát; ő még egy pillanatig a karjában tartotta. Yvette belenézett fáradt, feszültségről árulkodó szemébe. – Ne aggódj, apu! Nem okozok csalódást! – aztán elrohant. Az apja csak annyit látott belőle, hogy sötét hajának egy pici fürtje a fülcimpája mögé kanyarodott, s onnan lóg le...

Yvette Nichol 15 perccel az után, hogy letette a telefont, becsöngetett a kapun. Feszélyezetten állt a tornácon, zavartan nézett körbe. Nagyon kellemes környék volt, egy könnyed sétányi távolságra a Bernard utca boltjaitól és éttermeitől. Outremontban, Montreal kertvárosias negyedében lakott Francia Québec intellektuális és politikai elitje. Láttá már a főfelügyelőt a parancsnokságon, ahogy átszáguldott a termeken, mindig egy csoport emberrel a légörvényében. *Abszolút* rangidős volt, és az a hír járta, hogy igazi mentora azoknak a szerencséseknek, akik vele dolgozhatnak. Yvette a szerencsések közé számította magát.

Gamache azonnal ajtót nyitott, a fejébe húzta tweedsapkáját, és melegen rámosolygott; kezét nyújtott, és Yvette – rövid habozás után – megrázta.

– Gamache főfelügyelő.

– Örvendek.

Yvette kinyitotta a jelzés nélküli rendőrautó ajtaját, Gamache beült az utasülésre, és azonnal megérezte Tim Horton kávéjának összetéveszthetetlen illatát (papírpohárban), és egy másik illatot... Briós! A fiatal rendőr elvégezte a házi feladatát. Gamache csak akkor ivott gyorsbüfében vásárolt kávé, ha gyilkossági ügyön dolgozott. Ez annyira összekapcsolódott az agyában a csapatmunkával, a hideg, nyirkos terepen eltöltött hosszú órákkal, hogy a szíve azonnal hevesebben kezdett verni, amint megérezte a gyári kávé és a nedves papírpohár szagát.

– Letöltöttem a helyszínen készült előzetes jelentést. A másolat az irattartóban van, ott hátul – intett Nichol a hátsó ülés felé. Átküszködte magát a St. Denis körúton, felhajtott az autóútra, aztán áthaladtak a Champlain-hídon, és már maguk mögött is hagyták a várost.

Az út hátralévő részét csendben tették meg. Gamache a kevéske információt olvasta, a kávéját szürcsölte, a briósát ette, nézte a Montreal környéki megművelt földeket, aztán a síkság dombsággá változott, majd hegyek következtek, amelyeket fénylő őszi avar borított.

Húsz perccel az után, hogy ráfordultak az Eastern Townships-ba vivő autóútra, elhaladtak egy megkopott tábla mellett, amelyen az állt, hogy még két kilométert kell megtenniük egy másodrangú úton Three Pines-ig. Egy-két percig zötyögtek a recés mosódeszkához hasonló földúton, aztán meglátták az ilyenkor kötelezően

ellentmondásos képet. Egy öreg malom állt egy kis tó mellett. A dél-
előtti napfény melengette terméskőből rakott falát; körülötte a ju-
har-, nyír- és vadcsereznyefák még őrizték gyenge leveleiket, ezer-
nyi kis tenyerükkel mintha örvendezve integettek volna az érke-
zőknek – és előttük a rendőrautók. Mint a kígyók az Édenkertben.
Gamache azonban tudta, hogy itt nem a rendőrök a gonoszak: a kí-
gyó előttük járt itt.

Gamache egyenesen odament az izgatottan ácsorgó emberek cso-
portjához. Közben észrevette, hogy az út itt lejtteni kezd, és levezet
egy festői szépségű kis faluba. A falusiak csoportja a domb gerincén
gyülekezett, néhányan az erdő felé nézegettek, azt próbálták kitalál-
ni, mit csinálnak ott a sárga dzsekis rendőrök, de a többség őt néz-
te. Gamache számtalanszor látta már ezt az arckifejezést: alig várják,
hogy megtudják a hírt, amit nem is akarnak hallani.

– Ki tette? Meg tudja mondani, mi történt? – szólította meg egy
magas, elegáns megjelenésű férfi a többiek nevében.

– Sajnálom, még nem is láttam semmit. Megmondom, amint
lehet!

A férfi láthatóan nem volt elégedett a válasszal, de bólintott. Ga-
mache az órájára pillantott: 11 óra, hálaadás vasárnapja. Elfordult a
tömegtől, és arrafelé indult, amerre ők néztek: az erdőben tevékeny-
kedőkhöz, és a legcsendesebb ponthoz, amelyet – tudta – ott talál.

Sárga műanyag szalaggal kerítették körbe a holttestet; a mellet-
te dolgozó nyomozók úgy hajoltak fölé, mint valami pogány rituálé
részesei. Többségük évek óta Gamache-sal dolgozott, de ő mindig
fenntartott egy helyet egy gyakornoknak is.

– Jean Guy Beauvoir nyomozó, bemutatom Yvette Nichol rend-
őrt.

Beauvoir könnyedén bólintott felé. – Isten hozta!

Jean Guy Beauvoir 35 évesen már több mint egy évtizede a második volt a rangsorban Gamache mögött. Kordnadrágot és a bőrkabátja alatt gyapjúszvettert viselt. A nyakára hetykén, de láthatóan öltetszerűen egy sálát tekert. Ez a keresettnek látszó nemtörődomség jól illett erős alkatához, de némileg ellentmondott mindig tette kész testtartásának. Jean Guy Beauvoir a laza csomagolás alatt egy felhúzott rugó volt.

– Köszönöm, uram. – Nichol arra gondolt, hogy vajon ő mikor fog ilyen otthonosan viselkedni egy büntény helyszínén, mint ezek az emberek.

– Gamache főfelügyelő, Robert Lemieux – mutatta be Beauvoir a fiatal rendőrt, aki tisztelettudóan várakozott a kordonon kívül. – Lemieux rendőr volt ügyeletben a cowansville-i rendőrőrsön. Ő fogadta a hívást, és azonnal idejött. Biztosította a helyszínt, aztán hívott minket.

– Derék munka – rázta meg a kezét Gamache. – Feltűnt valami, amikor ideérkezett?

Lemieux sóbálvánnyá meredt a kérdés hallatán. Legfeljebb abban reménykedhetett, hogy engedik ott maradni és figyelni, nem hessegetik el a helyszínről. Arra nem is számított, hogy találkozik Gamache-sal, s arra végképp nem, hogy válaszolhat egy kérdésére!

– *Bien sûr!*¹⁵ Láttam itt azt a férfit, egy *anglais*-t, legalábbis azt feltételeztem az öltözetéről meg a sápadtságáról. Az angoloknak, ezt már észrevettem, gyenge gyomruk van! – Lemieux boldog volt, hogy megoszthatja ezt az észrevételét a főfelügyelővel, bár az egészet csak most találta ki. Fogalma sem volt, hogy az angolok – *les anglais* – valóban sápadtabbak-e ilyenkor, mint a québeciek, de jól hangzott.

¹⁵ Bizony! (fr.)

Lemieux másik, az angolokat illető tapasztalata az volt, hogy az öltözködéshez nincs érzékük, és ez a férfi a skót kockás flanelingében nem is lehetett *francophone*.¹⁶ – A neve Benjamin Hadley.

Gamache a kordon távolabbi oldalánál egy középkorú férfit pillantott meg, aki egy juharfának dőlve ült. Magas volt, sovány, és nagyon-nagyon betegnek látszott. Beauvoir követte Gamache tekintetét.

– Ő találta meg a holttestet – mondta Beauvoir.

– Hadley? Mint a Hadley Malom?

Beauvoir mosolygott. El sem tudta képzelni, honnan tudja ezt Gamache, de tudta. – Ő az. Ismeri?

– Nem. Még nem. – Beauvoir felvonta a szemöldökét, és várakozóan nézett a főnökére. Gamache megmagyarázta: – A malom tetején van egy elmosódott felirat.

– „Hadley Malom.”

– Hibátlan levezetés, Beauvoir!

– Csak találgattam, uram.

Nichol fenékebe tudta volna rúgni magát. Mindenütt ott volt, ahol Gamache, de nem vette észre azt, amit ő. Vajon mi mást látott még a felügyelő? Mit láthatott, amit ő, Yvette nem? A fenébe! Gyanakodva nézett Lemieux-re. Úgy látszik, be akar férközni a főfelügyelő kegyeibe.

– *Merci*, Lemieux rendőr! – mondta Yvette, és kezet nyújtott Lemieux-nek, miközben a főfelügyelő elfordult, és a szájalmas állapotban lévő *anglais*-t figyelte. Lemieux kezet fogott vele, ahogy remélte. – *Au revoir!* – Lemieux egy pillanatig tétovázott Gamache széles hátát nézve, aztán vállat vont, és elment.

¹⁶ Francia (anya)nyelvű.

Armand Gamache az élőkről a halottra fordította a figyelmét. Oda sétált, ahová a holttestet fektették, és letérdelt mellé.

Egy hajtincs hullott Jane Neal nyitott szemére. Gamache félre akarta söpörni; szeszélyes mozdulat lett volna, ő is tudta. Viszont ő is szeszélyes volt, és meglehetősen szabadságot engedett meg magának ezen a téren. Beauvoir ezzel szemben maga volt a megtestesült ráció; ez tette őket nagyszerű csapattá.

Gamache némán nézte Jane Nealt. Nichol a torkát köszörülte; azt hitte, a főnök talán elfelejtette, hol van. De ő nem reagált, nem mozdult. Ő és Jane befagytak az időbe, mindketten mereven néztek, az egyik lefelé, a másik felfelé. Aztán Gamache szemei végigpásztázták a holttestet, az elnyűtt teveszőr kardigánt és a világoskék garbót. Semmi ékszer. Kirabolták? Meg kell kérdeznie Beauvoir-tól. A tweedszoknya felhúzódott, ahogy arra lehetett is számítani az után, hogy Jane elesett. Harisnyanadrágját legalább egy helyen megstopptolták, ettől eltekintve sértetlen volt. Lehet, hogy kirabolták, de erőszak nem volt. Leszámítva, persze, hogy meggyilkolták.

Gamache mélybarna szemei elidőztek a májfoltos kezeken. Ezek az érdes, napbarnított kezek régóta ismerték a kerti munkát. Gyűrűje nem volt, és nyoma sem, hogy valaha lett volna. Mindig megsajdult a szíve, amikor egy halott kezét nézte, és azokra a tárgyakra és emberekre gondolt, amelyeket ezek a kezek érintettek. Ételek, arcok, ajtógombok... A gesztusok, amelyekkel az örömét vagy a bánatát jelezte... És a – bizonyára – legutolsó mozdulat, amellyel megpróbált védekezni az ütés ellen, amely megölte. A legszívszaggatóbb a fiatal emberek keze volt, mert nekik már soha többé nem adatott meg, hogy elgondolkodva félresöpörjenek egy ősz hajtincset a szemükből...

Beauvoir segítségével felállt, és megkérdezte tőle: – Kirabolták?

– Nem gondoljuk. Mr. Hadley azt mondta, a hölgy soha nem viselt ékszer, és ritkán volt nála kézitáska. Szerinte megtaláljuk a házában.

– A lakáskulcsa?

– Nincs. Nincs nála kulcs. De Mr. Hadley azt is mondta, hogy az emberek erre felé nem zárják be a házaikat.

– Most majd bezárják. – Gamache a holttest fölé hajolt, és megvizsgálta az apró sebet. Az ember azt hinné, nem is elég nagy ahhoz, hogy kifolyjon rajta egy egész élet. Akkor volt, mint a kisujja hegye. – Van elképzelésük, hogy mi okozta?

– Vadászszезon van, tehát lehetséges, hogy egy golyó, bár ez nem hasonlít egyetlen lött sebhez sem.

– Most a vadászíjászat szezónja van. A puskások még két hétig nem jönnek – szolt közbe Nichol.

A két férfi ránézett, aztán Gamache bólintott, majd mindhárman úgy bámulták a sebet, mintha kellő összpontosítással szóra bírhatnák. – Na, és hol van a nyílvevző? – kérdezte Beauvoir.

– Van kimeneti nyílás?

– Nem tudom – ismerte el Beauvoir. – Még nem engedték meg az orvos szakértőnek, hogy megmozdítsa.

– Jó. Hívjuk ide! – mondta Gamache; Beauvoir máris odaintett egy fiatal, farmernadrágos, barna dzsekis nőnek, akinél orvosi táskát látott.

– *Monsieur l'Inspecteur!* – köszönt dr. Sharon Harris, biccentett, és letérdelt a holttest mellé. – Körülbelül öt órája halt meg, talán valamivel korábban. Ez csak találgatás. – Dr. Harris átfordította Jane-t. A szvettére hátára száraz levelek ragadtak. Öklendezés hangját hallották, mire Nichol rögtön Ben Hadley felé nézett, aki hátat fordított nekik és hányt.

– Igen, van kimeneti nyílás.

– Köszönjük, doktor. Át is adjuk magának. Jöjjön velem, Beauvoir, maga is, Nichol rendőr! Mondja el, amit tud!

Jean Guy Beauvoir, bár sok éve dolgozott már Gamache-sal gyilkossági és testi sértéssel kapcsolatos ügyekben, még mindig megbor-zongott ettől az egyszerű mondattól: „Mondja el, amit tud!” Ez je-lezte a vadászat kezdetét. Ő volt a falkavezér, és Gamache főfelügye-lő a vadászmester. – A neve Jane Neal, kora 76 év. Soha nem volt férjnél. Ezt az információt Mr. Hadley-től kaptuk, aki hozzátette, hogy ugyanennyi idős volt az ő anyja is, aki egy hónapja halt meg.

– Ez érdekes! Két idős asszony hal meg egy hónapon belül, ugyan-abban a kicsiny faluban! Elgondolkodtató!

– Én is elgondolkodtam rajta, és rá is kérdeztem. Az ő anyja hosz-zas küzdelmet folytatott a rákkal, mielőtt meghalt. Már egy éve tudták, hogy be fog következni.

– Folytassa!

– Mr. Hadley az erdőben sétált reggel nyolc óra tájban, rendsze-res szokása ez. Miss Neal holtteste keresztben feküdt az ösvényen. Nem lehetett nem észrevenni.

– Mit tett akkor?

– Azt mondja, azonnal felismerte. Letérdelt mellé, és megrázta. Azt gondolta, hogy szélütést kapott, vagy szívrohamot. Már éppen hozzákezdett volna az újraélesztéshez, amikor észrevette a sebet.

– Azt nem vette észre, hogy a szeme üveges, és a teste hideg, mint a márvány? – Nichol már magabiztosabbnak érezte magát.

– Maga észrevenné?

– Hát persze! Nem tudnám nem észrevenni!

– Hacsak... – Gamache azt várta, hogy érveljen önmaga ellen, de ő nem akart. Ő azt akarta, hogy igaza legyen. Gamache szerint azonban nem volt igaza.

– Hacsak... Hacsak nem lennék sokkos állapotban, gondolom. – El kellett ismernie, hogy ennek van némi valószínűsége.

– Nézzen rá! Három órája talált rá a holttestre, és még mindig rosszul van. Most hányt. Ez az asszony fontos volt neki – mondta Gamache Ben Hadley-t nézve. – Hacsak nem színleli.

– Hogyan, uram...?

– Nos, elég könnyű ledugni egy ujjunkat a torkunkon és hányni. És ez igen hatásos. – Gamache Beauvoirhoz fordult. – Mások is tudnak már Miss Neal haláláról?

– A falusiak egy csoportja az úton állt, uram – válaszolt Nichol. Gamache és Beauvoir ránézett. „Már megint!” – ébredt rá Nichol. Annyira igyekezett, hogy jó benyomást tegyen és megfeleljen, hogy éppen ennek az ellenkezőjét érte el. Válaszolt egy kérdésre, amit nem közvetlenül hozzá intéztek, egy felettese szavába vágva közölt egy információt, ami egy hároméves számára is nyilvánvaló volt. Gamache felügyelő ugyanúgy látta azokat az embereket, mint ő. „A fenébe!” Nicholt elfogta az a hideg, kínos érzés, hogy miközben imponálni akar fényes elméjével, éppen az ellenkező hatást éri el: hülyét csinál magából.

– Elnézést, uram.

– Beauvoir felügyelő?

– Igyekeztem „sterilnek” megőrizni a helyszínt. – Nichol felé fordult. – Sem a külsősök, sem a mi embereink nem beszéltek a bűntényről a kordonon kívül. – Nichol arcszíne sötétpirossá változott. Utálta, hogy magyarázkodni kényszerül, és még jobban utálta, hogy van miért magyarázkodnia. – De hát...! – Beauvoir megvonta a vállát.

– Ideje beszélünk Mr. Hadley-vel – mondta Gamache, és ki-mért léptekkel megindult felé.

Ben Hadley figyelte őket, és nyilván rájött, hogy a főnök érkezett meg.

– Mr. Hadley! Armand Gamache főfelügyelő vagyok a québeci *Sûretétől*.

Ben franciául beszélő, esetleg *kizárólag* franciául beszélő nyomozóra számított, ezért egy ideje azzal próbálkozott, hogy franciául fogalmazza meg a mondanivalóját. Most azonban ez a kifogástalan megjelenésű, nyírott bajuszú úr, aki sötétbarna szemével a szemüvege pereme fölött nézett rá, a háromrészes öltönyében (lehet, hogy bórberi kabát?), gyapjúsapkája alatt őszülő, ápolt hajjal, kezét nyújtott neki – mintha valami üzleti találkozón lennének –, angolul beszélt, még hozzá brit akcentussal. Amit eddig elcsípett a kollégáival folytatott beszélgetéséből, az gyors és folyékony francia volt. Québecben egyáltalán nem szokatlan, hogy az emberek mindkét nyelvet beszélik, s mindkettőt folyékonyan; az viszont szokatlan volt, hogy egy francia anyanyelvű úgy beszéljen angolul, mint a Lordok Háza örökös tagja.

– Jean Guy Beauvoir felügyelő, Yvette Nichol rendőr. – Mindannyian kezét fogtak, Nichol kissé idegenkedve, mert nem tudta, hogy a férfi mivel törölte meg a száját hányás után...

– Miben segíthetek?

– Sétáljunk! – mutatott Gamache az erdei ösvényre. – Menjünk egy kicsit távolabb innen!

– Köszönöm – mondta Ben őszinte hálával.

– Fogadja részvétemet Miss Neal halála miatt. Közeli barátja volt?

– Nagyon! Ő tanított engem az itteni iskolában.

Gamache sötétbarna szemeivel figyelmesen fürkészte Ben arcát; meghallgatta, amit mondott, nem ítélkezett és nem vádaskodott.

Ben órák óta először némi megkönnyebbülést érzett. Gamache nem szólalt meg, várta, hogy Ben folytassa.

– Csodálatos asszony volt. Bár jobban értenék a szavakhoz, hogy leírhasam őt magának! – Ben elfordította az arcát, mert szégyellte újra feltörő könnyeit. Ököibe szorította a kezzeit, és örült a fájdalomnak, ahogy a körmei belevájtak a tenyerébe. Ezt a fájdalmat legalább megértette. A másikat képtelen volt felfogni. Furcsa módon ez nagyobb volt, mint az, amit az anyja halálakor érzett. Aztán összeszedte magát. – Nem értem, hogy mi történhetett! Jane nem természetes halállal halt meg, ugye?

– Nem, Mr. Hadley.

– Valaki megölte?

– Beszéljen a ma reggelről, kérem!

Addigra már lelassították lépteiket, annyira, hogy meg is álltak. – Amikor rátaláltam Jane-re, ott feküdt...

Gamache félbeszakította. – Onnan kezdje, hogy felébredt, kérem! – Ben felvonta a szemöldökét, de eleget tett a kérésnek.

– Hét óra körül ébredtem. Mindig a nappal együtt kelek. A világosság beárad a szobámba, soha nem húzom össze a függönyt. Felkeltem, zuhanyoztam, s a többi, és megettettem Daisyt. – Figyelte az arcukat, valami jelét kereste annak, hogy túl sok részletet mond-e, vagy túl keveset. A rendőrnő ugyanolyan zavartnak látszott, amilyen ő is volt. A magas, jóképű felügyelő (Ben már nem emlékezett a nevükre) minden szót leírt. A főnök pedig érdeklődve és bátorítóan nézett rá. – Aztán kimentünk sétálni, de Daisy köszvényes, és ma reggel különösen fájtak az ízületei. Daisy egyébként a kuttyám... Na, akkor visszaengedtem a házba, és egyedül indultam sétálni. Háromnegyed nyolc volt. – Ben úgy gondolta (helyesen), hogy érdeklik

őket az időpontok. – Néhány perc volt, amíg ideértem, felfelé az úton, el az iskola mellett, aztán az erdőn át.

– Látott valakit? – kérdezte Beauvoir.

– Nem, senkit. Az lehet, hogy engem látott valaki, de én senkit. Hajlamos vagyok lehajtott fejjel, gondolatokba merülve sétálni. Úgy megyek el az emberek mellett, hogy észre sem veszem őket. A barátaim tudják ezt, és nem veszik sértésnek. Sétáltam az ösvényen, és akkor valami arra készítetett, hogy felnézzek.

– Kérem, próbáljon visszaemlékezni, Mr. Hadley! Ha általában leszegett fejjel sétál, most miért nézett fel?

– Különös, ugye? Nem emlékszem! De, mint mondtam, sajnos, mindig a gondolataimba merülök. Soha nem mély vagy fontos gondolatokba. Anyám mindig nevetett rajtam, és azt mondta, hogy egyesek megpróbálnak egyszerre két helyen lenni, én viszont általában nem vagyok sehhol. – Ben nevetett, Nichol pedig azt gondolta, hogy ez elég borzasztó mondat egy anyától.

– Igaza volt, természetesen. Például ma is: gyönyörű napsütés, sétálok egy elbűvölő erdőben, olyan, mint egy képeslap, de én nem veszek észre semmit, nem gyönyörködöm semmiben. Legfeljebb valamivel később, amikor már máshol vagyok, és visszagondolok erre a sétára. Úgy tűnik, az agyam mindig egy lépéssel le van maradva a testemtől.

– Tehát felnézett, uram...? – emlékeztette Beauvoir.

– Tényleg nem tudom, hogy mi készítetett erre, de jó, hogy felnéztem! Mert át is eshettem volna rajta! Furcsa, de akkor fel sem tűnt, hogy halott. Nem is akartam megzavarni. Szinte lábujjhegyen odaléptem, és a nevéen szólítottam. Akkor vettem észre, hogy mozdulatlan, és az agyam szinte felrobbant. Arra gondoltam, hogy szélütése

van, vagy szívrohamot kapott. – A fejét csóválta: még mindig nem tudta elhinni.

– Megérintette a sebet? – kérdezte Beauvoir.

– Azt hiszem, igen. Arra emlékszem, hogy felugrottam, és a kezemet a nadrágomba töröltem. Pánikba estem, és mint egy – nem is tudom: egy hisztérikus gyerek – körbe-körbe szaladgáltam. Mint egy idióta! De végül összeszedtem magam, és felhívtam a 911-et a mobilomon.

– Ez különös – mondta Gamache. – Miért vitte magával a mobilját egy erdei sétára?

– Ez az erdő a családom birtoka, és minden ősszel behatolnak a vadászok. Sajnos nem vagyok bátor ember, de nem bírom az öldöklést. Ha bármit megölnek. A házamban még a pókoknak is nevet adok. Ilyenkor még a reggeli sétámra is magammal viszem a telefont. Részben félelemből, ha esetleg meglőne egy részeg vadász és segítséget kellene kérnem, részben azért, hogy felhívhassam a Természeti Erőforrásokat, hogy küldjenek ki természetőrt, ha észreveszek itt valakit.

– Annak mi a telefonszáma? – érdeklődött nyájasan Gamache főfelügyelő.

– Nem tudom. De be van írva a gyors számok közé. Tudom, hogy reszket a kezem, ha ideges vagyok, ezért előre beprogramoztam. – Ben most először látszott nyugtalannak. Gamache belékarolt, és továbbvezette az ösvényen.

– Sajnálom, hogy ennyit kérdezősködöm. De maga fontos tanú, és – megmondom egyenesen – az, aki megtalálja a holttestet, mindig vezeti a gyanúsítottak listáját.

Ben megtorpant, és hitetlenkedve nézett a felügyelőre.

– Mivel gyanúsítanak? Miről beszél? – Ben megfordult, és visszaneézett arra, amerről jöttek, Jane holtteste felé. – Ott fekszik Jane

Neal, egy nyugdíjas tanítónő, aki a rózsáit gondozta és az ACW-t, az Anglikán Egyház Női Egyesületét vezette. Ez nem lehetett más, mint baleset! Maga ezt nem érti! Senki nem ölte volna meg szándékosan!

Nichol figyelte a szóváltást, és most egyfajta elégtételt érzett, hogy Gamache főfelügyelő helyreteszi ezt az ostoba alakot.

– Teljesen igaza van, Mr. Hadley. Ez a legvalószínűbb lehetőség.
– Nichol nem hitt a fülének. Miért nem mondja meg Hadley-nek, hogy ne szónokoljon itt, ők meg hadd végezzék a munkájukat? Elvégre ő volt az az idióta, aki elmozdította a holttestet, aztán körberohangálta, összezavarva és beszennyezve a helyszínt. Aligha van abban a helyzetben, hogy kioktasson egy olyan rangú és tekintélyű embert, mint Gamache!

– Abban a néhány órában, amióta itt van, észlelt valami szokatlant akár a helyszínnel, akár Miss Neallel kapcsolatban?

Gamache megjegyezte magának, hogy Ben nem vágta rá rögtön a kézenfekvő választ, hanem egy kicsit elgondolkodott.

– Igen: Lucy, a kutyája! Nem emlékszem, hogy Jane valaha is elment volna sétálni a kutyája nélkül, különösen reggel!

– Felhívott még valakit a mobilján?

Ben úgy nézett rá, mintha valami teljesen új és zseniális ötletet kapott volna tőle. – Oh! Milyen idióta vagyok! El sem tudom hinni! Eszembe sem jutott, hogy felhívjam Petert, Clarát, vagy akárkit! Itt voltam egyedül, nem akartam magára hagyni Jane-t, de ki kellett hívnom a rendőrséget. És eszembe sem jutott, hogy segítséget hívjak, kivéve, persze, a 911-et! Oh, istenem, a sokk! Az lehetett.

„Vagy talán – gondolta Nichol – az, hogy tényleg idióta vagy.” Nehéz lett volna Ben Hadley-nél kevésbé hatékony embert találni.

– Ki az a Peter, és ki Clara? – kérdezte Beauvoir.

– Peter és Clara Morrow. A legjobb barátaim. Jane szomszédságában laknak. Jane és Clara olyanok voltak, mint anya és lánya. Oh, szegény Clara! Mit gondol, már tudják?

– Nos, mindjárt kiderítjük – mondta hirtelen Gamache, és meglepő gyorsasággal elindult az ösvényen a holttest felé. Amikor a helyszínre ért, Beauvoirhoz fordult. – Felügyelő, vegye át! Tudja, hogy mit keresünk. Nichol rendőr, maradjon itt a felügyelővel, és segítsen neki! Hány óra van?

– Tizenegy harminc, uram – felelt Nichol.

– Jó. Mr. Hadley, van étterem vagy kávézó a faluban?

– Igen, az Olivier bisztrója.

Gamache Beauvoirhoz fordult. – Hozza el a csapatot az Olivier-be fél kettőre! Addigra lefut a déli csúcsforgalom, és a miénk lehet csaknem az egész hely. Így van, Mr. Hadley?

– Azt nehéz megmondani. Lehet, hogy ahogy elterjed a hír, az egész falu odagyűlik. Az Olivier Three Pines „központi pályaudvara”. De van egy hátsó szobája, amit csak vacsoraidőben nyit meg. A folyóra néz. Magának és a csapatának valószínűleg kinyitná.

Gamache érdeklődve nézett Benre. – Ez jó ötlet! Beauvoir felügyelő! Bemegyek, és beszélek Monsieur Olivier-vel.

– Olivier Brulének hívják – szólt közbe Ben. – Ő és a társa, Gabriel Dubreau vezetik a bisztrót és a falu egyetlen panzióját.

– Beszélek velük, és elintézem a különszobát ebédidőre. Elkísérne a faluba, Mr. Hadley? Még nem jártam ott.

Ben majdnem rávágta, hogy „Persze, örömmel!”, de még idejében visszafogta magát. Ez a rendőrtiszt valahogy kiváltotta az emberből és elvárta az udvariasságot, és egy bizonyos mértékű szertartásosságot. Jóllehet nagyjából egykorúak voltak, Ben úgy érezte, mintha a nagyapjával beszélne.

– Ő Peter Morrow – mutatott Ben egy férfit a tömegben. Az emberek, mintha egy előre megbeszélt koreográfiát követnének, egyszerre fordultak feléjük, amint kiléptek az erdőből. Ben arra a magas, aggodalmasnak tűnő férfit mutatott, aki korábban megszólította Gamache-t.

– Mindent elmondok, amit elmondhatok – intézte szavait Gamache az összegyűlt, mintegy harmincfős csoporthoz. Észrevette, hogy Ben továbbment Peter Morrow-hoz, és megállt mellette. – A halott asszony neve Jane Neal. – Gamache tudta, mennyire hamis az a tapintat, amivel tompítani akarta a csapást. Néhányan máris sírni kezdtek, mások a szájuk elé kapták a kezüket, mintha valami sebet takarnának el. A legtöbben úgy hajtották le a fejüket, mintha a hír súlya nyomná le azt. Peter Morrow mereven nézte Gamache-t, aztán Benre pillantott.

Gamache mindent megjegyzett. Mr. Morrow arcán nem látszott meglepetés. Sem bánat. Aggodalom, az igen. Kétségkívül ideges volt. De nem szomorú.

– Hogyan történt? – kérdezte valaki.

– Még nem tudjuk. De nem természetes halál volt.

A falubeliek önkéntelenül és őszintén feljajdultak. Csak Peter Morrow nem.

– Hol van Clara? – nézett körül Ben. Szokatlan volt, hogy ők ketten nincsenek együtt. Peter a falu felé intett a fejével: – A St. Thomasban.

A három férfi a kápolnában talált rá Clarára; lehajtott fejjel, csukott szemmel ült. Peter megállt a nyitott ajtóban, nézte a felesége görnyedt hátát – mintha felkészülne egy várható csapásra. Halkan odament hozzá a padok között; úgy érezte, mintha kilépve a testéből fölötte lebegne, és figyelné minden mozdulatát.

A lelkész már reggel meghozta a hírt, hogy rendőrök tevékenykednek az erdőben, a régi iskola mögött. A hálaadás napi istentisztelet közben egyre nőtt a nyugtalanság. A kis templomban hamarosan mindenki fülébe eljutott a pletyka a vadászbalesetről. Egy nő. Megsebesült? Nem, meghalt. Nem tudni, ki az. Rettenetes. Rettenetes. És Clara a lelke mélyén tudta, hogy *mennyire* rettenetes ez. Minden ajtónyitáskor, minden beeső fénysugár láttán azért fohászkodott, hogy csak Jane legyen az, ő jelenjen meg elkésve, izgatottan és mentegetőzve, hogy „Elaludtam! Én bolond! Lucy, szegénykém, ő ébresztett fel a nyüsztésével, hogy szeretne kimenni! Úgy sajnálom!” A lelkész – talán mert már meg is feledkezett a tragédiáról, vagy mert nem érezte át elég mélyen – mondta tovább monoton szövegét.

A napfény beáradt a festett üveglakon, a Nagy Háború egyenruhába öltözött katonafigurákon át, kék, sárga és sötétvörös foltokat vetve a fenyődeszka padlóra és a tölgyfa padokra. A kápolnában ugyanaz a szag volt, amelyet Clara minden kis templomban érzett, ahol eddig megfordult. Fogadalmi gyertya, fenyőfa, poros régi könyvek. Amikor a kórus felállt, hogy élénekelje a következő himnusz, Clara Peterhez fordult. – Odamennél megnézni?

Peter megfogta Clara kezét, és meglepődött: hideg volt, mint a jég. Egy pillanatig a két tenyere között melengette. – Odamegyek. Minden rendben lesz. Nézz rám! – próbálta lecsillapítani felesége gondolatainak kétségbeesett örvénylését.

„Magasztald, lelkem, a Mennyeeknek Királyát” – énekelte a kórus.

Clara szeme megrebbent. – Minden rendben lesz?

– Igen!

„Alleluja! Alleluja! Magasztald az örökkévaló Királyt!”

Ez már egy órája történt, azóta mindenki elment, még a lelkész is, sietett Cleghorn Haltba, megtartani a hálaadás napi istentiszteletet.

Clara hallotta, hogy nyílik az ajtó, látta a beszökő fény-négyszöget a padsorok között a padlón, és látta a benne megjelenő árnyékot, a még így eltorzultan is ismerős alak körvonalát.

Peter tétovázott egy pillanatig, majd lassan megindult a padja felé.

És Clara már tudta.